

بررسی نقش و کاربرد گروه‌های واژگانی در متون خبری سیاسی

هادی زارع^۱
سعید کتابی^۲
اکبر حسابی^۳

چکیده

پژوهش حاضر قصد دارد تا گروه‌های واژگانی در متون خبری سیاسی را شناسایی و بررسی کند. گروه‌های واژگانی عبارتند از عباراتی که به علت تکرار زیاد در متن به صورت ثابت نمایان می‌شوند و تغییر در این عبارات باعث غیرطبیعی شدن این عبارات می‌شود. در گونه‌های زبانی مختلف از گروه‌های واژگانی مخصوص به خود استفاده می‌شود. به همین دلیل شناسایی و آموزش این گروه‌های واژگانی مختص به گونه‌های زبانی می‌تواند منجر به تولید متون سلیس و روان شود. متون خبری یکی از گونه‌های زبانی در زبان فارسی است که گروه‌های واژگانی مختص به خود دارد. عدم استفاده از گروه‌های واژگانی اختصاصی در گونه‌های زبانی باعث غیرطبیعی شدن متون نوشته شده، می‌شود. در این پژوهش گروه‌های واژگانی مورد استفاده در پیکره‌ی زبانی متون خبری سیاسی شناسایی و نقش و کاربرد هر یک به صورت مجزا بررسی شده است. به طور کلی ۴۴ گروه واژگانی که بیش از ۱۰۰ بار در متن تکرار شده بود به وسیله نرم‌افزار تحلیل زبان استخراج شد. سپس با بررسی جملات نمونه‌ای که در آنها گروه‌های واژگانی استفاده شده بود کاربرد و نحوه استفاده از هر یک را تحلیل کرده‌ایم که می‌تواند به منظور آموزش نگاشتن متون خبری از آنها استفاده شود.

کلید واژه‌ها:

گروه‌های واژگانی، پیکره، زبان‌شناسی پیکره‌ای، الگوهای زبانی.

۱. کارشناسی ارشد مترجمی زبان انگلیسی، دانشگاه اصفهان. hadizaremail@yahoo.com

۲. دکتری آموزش زبان انگلیسی، دانشیار، دانشگاه اصفهان. ketabi[at]fgn.ui.ac.ir

۳. دکتری زبان‌شناسی، استادیار، دانشگاه اصفهان. hesabi[at]fgn.ui.ac.ir

تاریخ دریافت: ۹۸/۶/۱۰ تاریخ پذیرش: ۹۸/۱۰/۱۵

علاقه روزافزون به اینکه چگونه می‌توان الگوهای زبانی را کشف کرد از دهه ۱۹۹۰ تا به امروز با ظهور زبان‌شناسی پیکره‌ای شدت یافته است ((Roszkowski & Pontrandolfo, ۲۰۱۸). تحلیل پیکره‌های زبانی نشان می‌دهد که زبان الگومدار می‌باشد. زبان‌شناسی پیکره‌ای (corpus linguistics) شاخه‌ای از زبان‌شناسی است که در آن با ایجاد پیکره و شناسایی واژگان رایج یک زبان به بررسی این متون و مطالعه جنبه‌های گوناگون آن زبان پرداخته می‌شود. از نظر کندی (۱۹۹۸: ۱) در دانش زبان، پیکره، مجموعه‌ای از متون نوشتاری یا گفتاری آوانویسی شده است که می‌توان آن را به عنوان مبنایی برای تحلیل و توصیف زبانی به کار برد. زبان‌شناسی پیکره‌ای انقلابی بزرگ در تحلیل زبان طبیعی به وجود آورده است. به لطف ابزار و روش‌های تحلیل پیکره متنی، که به مطالعه الگوهای پرتکرار در استفاده از زبان می‌پردازد، توجه زبان‌شناسی پیکره‌ای از کلمه به الگو معطوف شده است. الگو به معنی عبارتی است که واحد پایه معنا را تشکیل می‌دهد (Stubbs ۲۰۰۴: ۱۱۸). روش سنتی در تحلیل پیکره‌های زبانی جای خود را در زبان‌شناسی پیکره‌ای به روش مبتنی بر اندازه‌گیری بسامد (تکرار) در پیکره‌های زبانی داده است. در این روش گروه‌های واژگانی از طریق روش‌های تحلیل پیکره بر اساس بسامد آنها در پیکره شناسایی می‌شوند (Granger & Paquot ۲۰۰۸). یکی از موضوعاتی که می‌توان به وسیله تحلیل آماری پیکره زبانی بررسی کرد، گروه‌های واژگانی هستند.

گروه‌های واژگانی، عبارت‌های چند کلمه‌ای پرتکرار در یک گونه زبانی هستند که اولین بار توسط زبان‌شناس انگلیسی جان سینکلر در سال ۱۹۹۱ به عرصه پژوهش‌های زبانی وارد شد.

گروه‌های چند کلمه‌ای در زبان انگلیسی تحت عناوین مختلفی مورد بررسی قرار گرفته است: عبارات واژگانی، فرمول‌ها، روال‌ها، اصطلاحات ثابت و الگوهای پیش ساخته. هر کدام از این عناوین، رویکردی خاص در بررسی عبارت‌های چند کلمه‌ای دارند و با استفاده از معیارهای مختلف، توضیحاتی برای شناسایی آنها ارائه می‌دهند. همچنین این رویکردها دیدگاه‌های مختلفی

در استفاده از عبارات چند کلمه ای دارند. برای مثال برخی از پژوهش‌ها عبارات چند کلمه‌ای را به عنوان اصطلاح زبانی (مثال: آب خنک خوردن) تعریف می‌کنند در حالی که برخی دیگر از پژوهش‌ها عباراتی را بررسی می‌کنند که غیر اصطلاحی هستند اما در متن برجسته هستند (مثال: از نظر متخصصین).

در این تحقیق تعریف ما از گروه‌های واژگانی، عباراتی هستند که جزء اصطلاحات عامیانه در یک زبان به حساب نمی‌آیند. اصطلاح، سخن یا حرفی است که بر غیر از موضوع اصلی خود دلالت کند. برای مثال در زبان فارسی «آب خنک خوردن» به معنای «در زندان بودن» می‌باشد. در حالی که گروه‌های واژگانی، عباراتی هستند که صرفاً به علت تکرار زیاد در متن به صورت ثابت نمایان می‌شوند و تغییر در این عبارات باعث غیرطبیعی شدن این عبارات می‌شود. برای مثال در متون خبری فارسی «با اشاره به اینکه» جزء پرتکرارترین دسته‌های واژگانی در متون خبری می‌باشد که اگر در آن تغییری ایجاد شود، آن را غیرعادی جلوه می‌دهد.

عبارات واژگانی نقش مهمی در تولید زبان سلیس دارند و عامل کلیدی در یادگیری موفق زبان هستند. واژگانی که در این عبارات وجود دارند بیش از حد انتظار با هم در متن ظاهر می‌شوند که باعث می‌شود گونه‌های زبانی مختلف (علمی، مذهبی، سیاسی و غیره) از طریق عبارات واژگانی مختص به آن تمایز پیدا کنند. برای مثال عبارت «با استناد به» بیشتر در متون حقوقی به چشم می‌خورد و عبارت «در روایات آمده است که» در متون مذهبی یافت می‌شود. این عبارات برای کسانی که در تولید متون یک گونه زبانی فعالیت دارند به طور مکرر مورد استفاده قرار می‌گیرد و عدم استفاده از این عبارات متن را غیرطبیعی جلوه می‌دهد. برای مثال هاسول (۲۰۰۶: ۵۸) می‌گوید:

«شکی در این نیست که وقتی نویسندگان به پختگی می‌رسند بیشتر از لغات هم‌نشین استفاده می‌کنند و استفاده کمتر از این لغات نشان دهنده بی‌تجربگی نویسنده است». به بیانی دیگر یادگیری یک زبان یا گونه زبانی مستلزم یادگیری عباراتی است که متخصصان در آن حوزه از آنها استفاده می‌کنند. بنابراین شناسایی و یادگیری چنین عباراتی باعث فراگرفتن مهارت‌های ارتباطی در یک گونه زبانی می‌شود.

در این مقاله به منظور بررسی و تحلیل عبارات واژگانی در متون خبری پیکره زبانی ۵ میلیون کلمه‌ای مورد بررسی قرار گرفته و عبارات ۴ کلمه‌ای در این متون شناسایی و تحلیل شده‌اند.

پیشینه پژوهش

بررسی گروه‌های واژگانی در زبان انگلیسی از زمان معرفی این حوزه تحقیقاتی در زبان‌شناسی پیکره‌ای توسط سینکر (۱۹۹۱) توجه پژوهشگران زیادی را به خود جلب کرده است که مبانی نظری پژوهش حاضر مبتنی بر نظرات سینکلر می‌باشد. در ادامه به تحقیقات صورت گرفته در زبان فارسی اشاره خواهد شد.

شمسایی و هاشمی (۱۳۹۳) به بررسی ویژگی‌های کاربردی گروه‌های واژگانی فارسی و ارتباط آنها با مهارت نگارش پرداخته‌اند. در این پژوهش، ترکیب‌های قالبی در نوشته‌های فارسی تولید شده توسط ۱۰ گویش‌ور زبان فارسی از نظر کمی و کیفی مورد بررسی قرار گرفته‌اند.

توکلی و امیریان (۲۰۱۱) در مقاله‌ای تحت عنوان تجزیه و تحلیل ساختاری گروه‌های واژگانی در روزنامه‌های انگلیسی ویرایش شده توسط گویش‌وران بومی و غیربومی، گروه‌های واژگانی را شناسایی کرده‌اند.

کاظمی و دیگران (۲۰۱۴) در مقاله تأثیر تدریس گروه‌های واژگانی انگلیسی بر بهبود مهارت نوشتن دانشجویان ایرانی، گروه‌های واژگانی را در نوشته‌های دانشجویان زبان انگلیسی ایرانی بررسی کرده‌اند.

مبانی نظری

عبارت‌شناسی یکی از حوزه‌های تحقیقاتی در زبان‌شناسی می‌باشد که توجه پژوهشگران زیادی را به خود جلب کرده است. کویی (۱۹۹۴: ۳۱۶۸) در تعریف عبارت‌شناسی می‌گوید: «عبارت‌شناسی به معنی مطالعه ساختار، معنا و استفاده از ترکیب کلمات است». بررسی چگونگی ترکیب کلمات با یکدیگر به اوایل قرن ۲۰ برمی‌گردد که پژوهشگرانی نظیر فرث (۱۹۵۱) و جسرسن (۱۹۱۷) تحقیقات خود را در زمینه عبارات ثابت و لغات همنشین (collocation) منتشر کردند. با این حال با توجه محدودیت ابزار تحلیلی در آن زمان، تحقیقات آنها بسیار محدود بود. جان سینکلر (۲۰۰۴) با انجام تحقیقی در حوزه واژگان و دستور

زبان مبتنی بر پیکره زبانی، مفهوم کاملاً جدیدی را معرفی کرد: اصل اصطلاح و دستور واژگانی. منظور از اصل اصطلاح و دستور واژگانی، تمایل واژگان در یک زبان برای ترکیب شدن با یکدیگر است. این اصل در مقابل اصل انتخاب آزاد واژگان بود که بر اساس آن واژگان به تنهایی در یک جمله و بدون ارتباط با دیگر واژگان استفاده می‌شوند.

سینکلر (۱۹۹۱: ۱۱۰) معتقد است که کاربران زبان تعداد زیادی از عبارات از پیش ساخته شده در اختیار دارند که در هنگام استفاده از زبان از یکی از آنها استفاده می‌کنند. رویکرد وی برای شناسایی این عبارات مبتنی بر بسامد و توزیع آنها در پیکره زبانی بود. این رویکرد وابسته به معنای عبارات نیست بلکه ارتباط میان واژه را با بافت اطراف خود بیان می‌کند. هویی (۲۰۰۵) در همین راستا معتقد است که فرض اصلی این رویکرد این است که دانش کاربران زبان از یک واژه از طریق مواجهه فرد با آن واژه در زبان شکل می‌گیرد. رویکرد بسامدی و توزیعی در واژه‌شناسی منجر به استخراج گروه‌های واژگانی از پیکره‌های زبانی می‌شود. گروه‌های واژگانی ابتدا توسط بایبر، جانسون، لیچ، کونراد و فاینگان در کتاب «انگلیسی نوشتاری و گفتاری لانگمن» در سال ۱۹۹۹ معرفی شد. تعریفی که آنها ارائه می‌دهند این است «گروهی از کلمات که به علت گرایش آماری باهم در متن ظاهر می‌شوند» (۱۹۹۹: ۹۸۹). خصوصیت برجسته گروه‌های واژگانی این است که تشخیص آنها در متن بر اساس بسامد آنها در پیکره زبانی است و شناسایی آنها از طریق نرم‌افزار صورت می‌گیرد. به این صورت که گروه‌های واژگانی که در پیکره زبانی بالاترین بسامد را داشته باشند به عنوان گروه واژگانی شناسایی و استخراج می‌شوند.

برای اینکه یک عبارت به عنوان گروه واژگانی در نظر گرفته شود باید به میزان خاصی در متن تکرار شود. این میزان در تحقیقات مختلف مقدار ثابتی ندارد. سالازار (۲۰۱۴) با بررسی تحقیقاتی که در این حوزه انجام شده است حداقل میزان تکرار یک گروه واژگانی را در پیکره از ۱۰ تا ۴۰ بار در هر یک میلیون کلمه متغیر دانسته است. به این معنی که هر عبارتی که برای مثال بیش از ۴۰ بار در پیکره زبانی تکرار شود به عنوان گروه واژگانی در نظر گرفته می‌شود.

۳/۱. اصل ثبات، تنوع و ترکیب پذیری

از دیگر ویژگی‌های گروه‌های واژگانی ثبات آنها است. ثبات گروه‌های واژگانی برگرفته از بسامد آنها در فرایند استخراج از پیکره زبانی است (کورتز، ۲۰۰۴). آن عبارتی که به میزانی خاص در پیکره زبانی تکرار شود به عنوان گروه واژگانی در نظر گرفته می‌شود.

شمیت (۲۰۰۵) در مورد تنوع توضیح می‌دهد که گروه‌های واژگانی با حفظ ساختار دارای تنوع در انتخاب واژگان هستند. گروه‌های واژگانی مانند «آنها باید بدانند که» که دارای فعل وجهی هستند می‌توانند با انواع افعال وجهی در پیکره زبانی شناسایی شوند. سالازار (۲۰۱۳) با دسته‌بندی کلیدواژه‌های گروه‌های واژگانی در پژوهش خود تنوع گروه‌های واژگانی را اطراف یک کلیدواژه بررسی کرده است.

ترکیب‌پذیری یعنی یک گروه واژگانی از طریق معنای واژگان آن قابل فهم باشد. برخلاف معنای اصطلاحات یک زبان (مانند آب خنک خوردن) که هیچ ارتباطی با معنای واژگان آن ندارد و به همین دلیل به آنها غیرترکیب پذیر می‌گویند، معنای گروه‌های واژگانی از طریق واژگان تشکیل‌دهنده آن قابل فهم می‌باشد.

۳/۲ ساختار گروه‌های واژگانی

بیشتر گروه‌های واژگانی از لحاظ ساختاری مانند جمله کامل نیستند، بلکه بخشی از عبارات، جمله‌واره‌ها و جمله هستند. از نظر باییر (۱۹۹۹) ۱۵ درصد گروه‌های واژگانی محاوره‌ای و ۵ درصد گروه‌های واژگانی زبان نوشتاری کامل هستند و بقیه آنها دو ساختار زبانی را به هم متصل می‌کنند. منظور از گروه‌های واژگانی کامل آن دسته از عباراتی هستند که هیچ ساختاری را در جمله به هم متصل نمی‌کنند و به تنهایی معنا می‌دهند. به عنوان مثال «وزارت آموزش و پرورش» یک گروه واژگانی است که یک معنای کامل دارد و مانند گروه واژگانی «با توجه به...» دو ساختار زبانی را به هم متصل نمی‌کنند.

۳/۳ نقش گروه‌های واژگانی

گروه‌های واژگانی براساس نقشی که در کلام ایفا می‌کنند تقسیم‌بندی می‌-

شوند. باییر (۲۰۰۷) بر اساس معنا و هدفی که گروه‌های واژگانی در کلام ایفا می‌کنند یک تقسیم‌بندی ارائه کرده است. بنابر این تقسیم‌بندی گروه‌های واژگانی دارای سه نقش حالت، سازمان‌دهنده گفتمان و ارجاع می‌باشند. یک دسته دیگر، گروه‌های واژگانی کامل هستند که در متن نقش خاصی ندارند. در ادامه به صورت تفصیلی به این تقسیم‌بندی می‌پردازیم.

• ۳/۳/۱. گروه‌های واژگانی کامل در متن نقش خاصی ندارند و صرفاً به صورت یک عبارت مستقل در نظر رفته می‌شوند. برای مثال می‌توان به کشورهای در حال توسعه اشاره کرد.

• ۳/۳/۲. گروه‌های واژگانی حالت به منظور بیان ارزیابی نویسنده از یک گزاره از لحاظ اطمینان یا عدم اطمینان نسبت به آن (مانند به نظر می‌رسد که) و انتقال دیدگاه نویسنده نسبت به یک گزاره استفاده می‌شوند. نقش حالت به سه دسته تقسیم می‌شود که هر سه ناظر به ارزیابی و قضاوت نویسنده یا گوینده نسبت به یک گزاره هستند:

• معرفتی: این حقیقت که . . .

• الزام‌آور: اهمیت و ضرورت آن . . .

• توانایی: توانایی لازم را . . .

• ۳/۳/۳. گروه‌های واژگانی سازمان‌دهنده گفتمان در چهار مورد زیر استفاده می‌شوند:

• معرفی یک گزاره: در این مقاله می‌خواهیم . . .

• تشریح یک گزاره: توضیح بیشتر اینکه . . .

• استنتاج: به این خاطر است که . . .

• ۳/۳/۴. گروه‌های واژگانی ارجاعی در سه نوع ظاهر می‌شوند. گروه‌های چارچوب‌دهنده برای مشخص کردن خصوصیت یا شرایط استفاده می‌شوند. گروه‌های بیان‌کننده کمیت، مقدار را مشخص می‌کنند و گروه‌های اشاره‌کننده به مکان، زمان و متن ارجاع می‌دهند.

• گروه‌های چارچوب‌دهنده: با توجه به شرایط . . .

• گروه‌های بیان‌کننده کمیت: مقدار زیادی از . . .

• گروه‌های اشاره‌کننده: همانطور که در تصویر نشان داده شده . . .

روش تحقیق

در پژوهش حاضر به منظور شناسایی گروه‌های واژگانی پیکره زبانی متون خبری ۵ میلیون کلمه‌ای از طریق نرم‌افزار Wordsmith ۶ تحلیل آماری شده

است. پیکره زبانی مورد استفاده، متون خبری سیاسی هستند که از وبسایت- های خبری ایرنا، ایلنا و ایسنا تهیه شده‌اند. گروه‌های واژگانی که بیش از ۱۰۰ بار در هر میلیون کلمه تکرار شده‌اند شناسایی شده و بر اساس نقش و ساختار آنها تقسیم می‌شوند. سپس، گروه‌های واژگانی شناسایی شده تحلیل ساختاری و آماری می‌شوند. تمرکز این پژوهش روی گروه‌های واژگانی ۴ کلمه‌ای است. علت انتخاب گروه‌های واژگانی که از ۴ کلمه تشکیل شده‌اند این است که تعداد گروه‌هایی که کمتر یا بیشتر از ۴ کلمه هستند بسیار کمتر از گروه‌های واژگانی ۴ کلمه‌ای هستند.

تحلیل داده‌ها

در این بخش گروه‌های واژگانی که توسط نرم‌افزار شناسایی شده‌اند جهت تحلیل ارائه می‌شوند.

ردیف	گروه واژگانی	بسامد
۱	این در حالی است	۶۰۴
۲	با اشاره به اینکه	۴۷۶
۳	به گزارش واحد مرکزی	۳۶۱
۴	با توجه به اینکه	۲۹۴
۵	وی با بیان اینکه	۲۷۳
۶	در پاسخ به این	۲۴۵
۷	اشاره کرد و گفت	۲۳۴
۸	را از دست می‌دهد	۲۳۳
۹	و به همین دلیل	۲۲۰
۱۰	و پس از آن	۲۱۶
۱۱	در نظر گرفته شده	۲۰۷
۱۲	با تاکید بر اینکه	۲۰۴
۱۳	کشورهای در حال توسعه	۱۹۸
۱۴	و با توجه به	۱۹۰
۱۵	خبر داد و گفت	۱۸۹
۱۶	به عنوان یکی از	۱۷۰
۱۷	و در عین حال	۱۶۸

۱۸	و به این ترتیب	۱۶۳
۱۹	که با توجه به	۱۵۳
۲۰	در بخش دیگری از	۱۵۰
۲۱	در یک نگاه کلی	۱۴۵
۲۲	به خود اختصاص داد	۱۴۴
۲۳	با بیان این مطلب	۱۴۱
۲۴	خاتی از آن است	۱۳۴
۲۵	و از سوی دیگر	۱۳۱
۲۶	که در حال حاضر	۱۲۸
۲۷	وزارت فرهنگ و ارشاد	۱۲۸
۲۸	میراث فرهنگی و گردشگری	۱۲۸
۲۹	که پیش از این	۱۲۶
۳۰	با بیان این که	۱۲۲
۳۱	به گزارش خبرگزاری فرانسه	۱۲۱
۳۲	در این باره گفت	۱۱۷
۳۳	وی با اشاره اینکه	۱۱۶
۳۴	روی پیشخوان مطبوعات قرار گرفت	۱۱۶
۳۵	وی در پاسخ به	۱۱۶
۳۶	زیر خط فقر زندگی	۱۱۴
۳۷	با توجه به این	۱۱۱
۳۸	با اعلام این خبر	۱۱۰
۳۹	این در حالی است که	۱۰۹
۴۰	وی با تأکید بر	۱۰۵
۴۱	را از آن خود	۱۰۳
۴۲	به گزارش روابط عمومی	۱۰۲
۴۳	وزیر آموزش و پرورش	۱۰۱
۴۴	نظر گرفته شده است	۱۰۰

به طور کلی ۴۴ گروه واژگانی متشکل از ۴ کلمه شناسایی شدند که بیش از ۱۰۰ بار در پیکره زبانی تکرار شده‌اند. به منظور تحلیل دقیق‌تر، گروه‌های واژگانی بر اساس نقشی که در متن ایفا می‌کنند تقسیم می‌شوند.

گروه‌های واژگانی کامل: کشورهای در حال توسعه، وزیر آموزش و پرورش، میراث فرهنگی و گردشگری، وزارت فرهنگ و ارشاد، از دست می‌دهد، در نظر گرفته شده، زیر خط فقر زندگی (کردن)، را از آن خود (کردن)، به خود اختصاص داد، روی پیشخوان مطبوعات قرارگرفت، (در) نظر گرفته شده است،
گروه‌های واژگانی حالت:

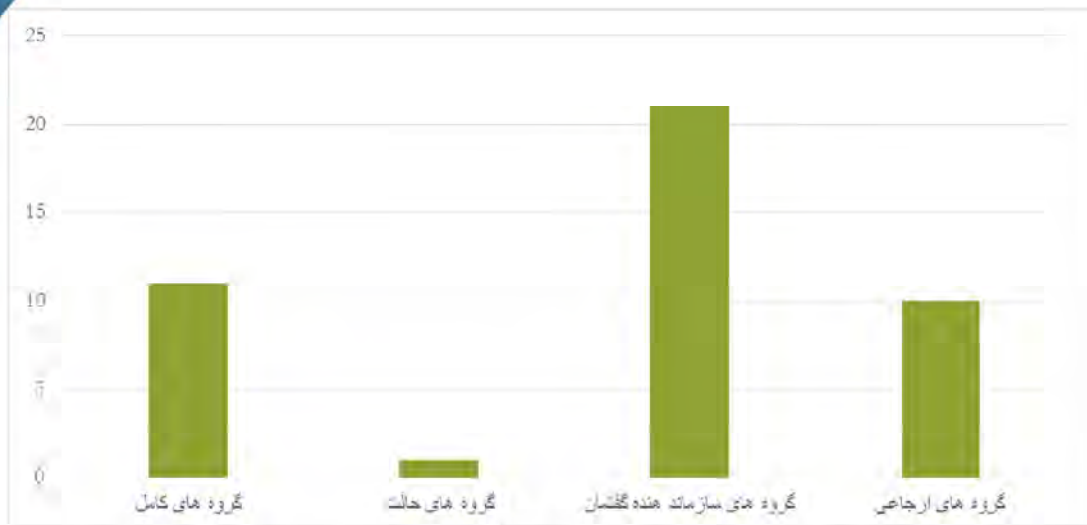
- الف. معرفتی: این در حالی است که،
- ب. الزام آور: یافت نشد.
- ج. توانایی: یافت نشد.

گروه‌های سازمان دهنده گفتمان:

- الف. معرفی یک گزاره: با اشاره به اینکه، با توجه به اینکه، وی با بیان اینکه، با تاکید بر اینکه، و با توجه به، به عنوان یکی از، وی با تاکید بر.
- ب. تشریح یک گزاره: اشاره کرد و گفت، در پاسخ به این، خبر داد و گفت، و در عین حال، که با توجه به، با اعلام این خبر، این در حالی است که، در بخش دیگری از، حاکی از آن است (که)، و از سوی دیگر، در این باره گفت، وی در پاسخ به، این است که در.
- ج. استنتاج: در یک نگاه کلی،

گروه‌های واژگانی ارجاعی:

- الف. گروه‌های چارچوب دهنده: و به همین دلیل، با بیان این مطلب،
- ب. گروه‌های بیان کننده کمیت: یافت نشد.
- ج. گروه‌های اشاره کننده: و پس از آن، که در حال حاضر، که پیش از این، به گزارش خبرگزاری فرانسه، با اشاره به این، وی با اشاره اینکه، به گزارش روابط عمومی، و به این ترتیب.
- تعداد گروه‌های واژگانی شناسایی شده برای هر بخش در جدول زیر آمده است:

همان‌طور که در جدول مشخص شده است بیشتر گروه واژگانی مربوط به گروه‌های سازمان‌دهنده گفتگو است. کمترین فراوانی برای گروه‌های واژگانی حالت می‌باشد. برخی از گروه‌های واژگانی شامل گروه‌های الزام آور، توانایی و کمیت در پیکره مورد بررسی شناسایی نشدند. ۶ گروه واژگانی هم‌پوشانی قابل توجهی میان آنها بود که یکی از آنها به منظور بررسی نقش و کاربرد انتخاب شد. برای مثال اختلاف دو گروه واژگانی این در حالی است که و این در حالی است فقط در حرف که هست و جمع هر دو (و این در حالی است که) جهت بررسی دقیق‌تر مورد استفاده قرار گرفته است. در ادامه با بررسی جملاتی که گروه‌های واژگانی در آنها استفاده شدند کاربرد هر یک در متون خبری به صورت مجزا بررسی شده‌اند.

۵- کاربرد گروه‌های واژگانی

در این بخش گروه‌های واژگانی ارجاعی، سازمان‌دهنده گفتار و حالت به صورت مجزا در پیکره بررسی شده و نحوه استفاده و لغاتی که همراه آنها در پیکره می‌آیند بررسی شده است. گروه‌های واژگانی کامل به دلیل اینکه در جمله نقش خاصی ندارند مورد بررسی قرار نگرفتند. با بررسی جملات نمونه‌ای که گروه‌های واژگانی در آنها یافت شده می‌توان کاربرد هر یک را در جملات نمونه دید و تحلیل کرد. تصویر زیر نشان‌دهنده جملات نمونه برای گروه واژگانی «وی در پاسخ به» می‌باشد که در نرم افزار wordsmith ۶ جستجو شده است.

36	این پرسش که آیا قیمت بالای سهام بنه البرز در عرضه اولیه مانگر وجود اهماان و قیمت گادی	وی در پاسخ به	آن اگر این شرکت بازهمد افشای اطلاعات بیشتر باشد برای شفاف‌سازی این کار را انجام دهیم.
37	این پرسش که چه معیارهایی برای دسته‌بندی شرکت‌ها لحاظ خواهد شد عنوان کرد: این طبقه‌بندی	وی در پاسخ به	ر خواهد شد و گزارش این طبقه بندی تا پایان اردیبهشت به اطلاع سازمان بورس خواهد رسید.
38	این پرسش که سهام این دو شرکت آیا به‌صورت بلوکی تیر عرضه خواهد شد. عنوان کرد: بله، عر	وی در پاسخ به	به همفهرتی گفت: عرضه تدریجی سهام شرکت‌های ایران خودرو و سایپا از ۲۲ فروردین آغاز شد.
39	این سوال که مباحث مربوط به انتقال پایتخت به کتا رسید و آیا این کار عملیاتی می‌شود یا خیر؟	وی در پاسخ به	جلسه امروز به دلیل آماده بودن همیشگی و این که مردم باید همیشه آماده باشند. برگزار شد.
40	این پرسش که آیا فعالیت این دفاتر موجب افزایش درآمد شهرداری تهران می‌شود؟ گفت: فعالیت	وی در پاسخ به	چه به افزایش مراجعات شهروندان هزینه‌ها از محل درآمدهای خود این دفاتر تأمین خواهد شد.
41	این سوال که گفته می‌شود خرید نفت ایران توسط چین و هند کاهش پیدا کرده و آنها قصد تازارت	وی در پاسخ به	نفت: مشکلی وجود ندارد. در آینده نزدیک صادر کننده تمام فرآورده‌های نفت و گاز خواهیم شد.
42	این پرسش که نقش دلان در افزایش قیمت‌ها چقدر بوده؟ توضیح داد: از نظر ما افزایش قیمت	وی در پاسخ به	گر از عوامل رونق معاملات محصولات نفتی در بورس کالا بود که منجر به افزایش قیمت‌ها شد.
43	این پرسش که آیا سرعتم رشد شاخص‌ها در شرایط کنونی روال منطقی دارد؟ گفت: بازار سهام	وی در پاسخ به	ند و طبیعتاً به‌دلیل کم بودن کتبه عرضه در مقابل تقاضا قیمت سهام شرکت‌ها با رشد مواجه شد.
44	این پرسش که در معافه بیش از ۹ / ۲۲ میلیارد سهم مجازان به ارزش ۸۲۷ هزار میلیارد تومان جا	وی در پاسخ به	به آماده است و در مهلت قانونی یعنی ۸۱ آبان‌ماه پرداخت خواهد شد تا این معامله قطعی شود.
45	این سوال که چرا اعتراض‌های فرمانداری تنها در مواقعی خاص نظیر آرم طرح ترافک با قیمت‌ها	وی در پاسخ به	پرد: تاز نیست این مسائل از جلا رسانده‌ای شود تا ما هم مجبور به پاسخ به این اظهارات شویم.
46	این پرسش که اگر همان داور فرار داد را فسخ نکند وی برنده را چگونه رسیدگی خواهد کرد؟	وی در پاسخ به	فرود: همان داور هتور رابی صادر نکرده و از ما نیز نتواسته است برای توضیحات حاضر شویم.
47	این سوال که آیا خود را مجرم میدانید یا خیر گفت: باید در این باره ده‌ها کتاب نوشت. او جواب در	وی در پاسخ به	بلد خطاب به وی گفت شما مرا میشناسید شما به عنوان اشتغالگر اینجا هستید نه به نام عراق.
48	این سوال که آیا شما اساساً وجود دانش‌آموز معناد را در مدارس قبول ندارید؟ گفت: من فکر نی	وی در پاسخ به	د. ۲۰ هزار دانش‌آموز معناد داریم و یکی دیگر عنوان می‌کند که ۲ هزار و ۰۰۴ دانش‌آموز معنادند.
49	این سوال که دولت چه میزان از سهم ۵۰ درصدی خود برای ارائه تخفیف در عوارض برای نوسازی	وی در پاسخ به	۰۰۰ متر برسانند. شهرداری هیچ عوارضی از آنها نمی‌گیرد و حتی یک طبقه هم تخفیف می‌دهد.

در ادامه به بررسی گروه‌های واژگانی مورد نظر می‌پردازیم:

این در حالی است که: این گروه واژگانی به منظور بیان تناقض یا استثنا در یک خبر استفاده می‌شود. به طور کلی زمانی که نویسنده خبر می‌خواهد نسبت به یک خبر انتقاد کند یا اعتراض خود را نشان دهد از این گروه واژگانی استفاده می‌کند. مثال:

میانگین امتیاز داده شده به جاده‌های کشور از نظر ایمنی عدد ۱۳ است و این در حالی است که ۳۵ درصد پاسخگویان برای بیان میزان اعتماد خود عدد ۱۱ تا ۱۵ را انتخاب کرده‌اند.

با اشاره به اینکه / با بیان اینکه / با تاکید بر اینکه: این گروه واژگانی جهت نقل قول از فردی در خبر مورد استفاده قرار می‌گیرد. نحوه استفاده از آن به این صورت است: پس از «با اشاره به اینکه» یک موضوع کلی مطرح می‌شود و پس از آن به منظور تشریح موضوع کلی و ارائه جزئیات، افعالی مانند «اضافه کرد، افزود، اظهار داشت و تصریح کرد» می‌آید. مثال:

مومنی با اشاره به اینکه آیا پلیس بخششی در زمینه جرایم به مناسبت نوروز خواهد داشت گفت: پلیس اختیاری در زمینه بخشش جرایم ندارد.

سخنگوی وزارت خارجه در پاسخ به سوالی در رابطه با زمان سفر رئیس جمهور به افغانستان با اشاره به اینکه از ابتدا دو زمان برای این سفر انتخاب شده بود، خاطر نشان کرد: برخی دوشنبه را مطرح کردند و برخی نیز چهارشنبه.

با توجه به اینکه: به منظور معرفی مقدمه یک استدلال و یا علت یک موضوع استفاده می‌شود. در بیشتر جمله‌های نمونه (۷۴ مورد از ۲۹۴ مورد)، این گروه واژگانی بعد از فعل‌های نقل قول آمده بود. مثال:

دکتر قانعی به افرادی که بیشتر در معرض خطر مواجهه با این ذرات هستند اشاره کرده و می‌گوید: با توجه به اینکه سیستم دفاعی ریه قوی است، اگر ریه افراد سالم باشد، معمولاً این ذرات بعد از مدتی به خودی خود خارج می‌شود.

به گزارش مهر، شهردار تهران در حاشیه مراسم افتتاح چندین پروژه ترافیکی شهر تهران با بیان این مطلب اظهار داشت: با توجه به اینکه شهر تهران باید طی ۵ سال آینده به شهری هوشمند تبدیل شود در نخستین گام، اجرای طرح بلیت الکترونیکی در دستور کار قرار دارد.

در پاسخ به این: در بیشتر موارد همراه با کلمه «پرسش» و جمله ربط توضیحی می‌آید. به بیانی دیگر این گروه واژگانی به صورت «در پاسخ به این پرسش که» می‌آید. بعد از جمله «ربط توضیحی» که بعد از این عبارت می‌آید از افعال نقل قول مانند گفت، اظهار داشت، اعلام کرد، افزود و پاسخ داد استفاده شده است. مثال:

• محسن قاسمی مدیر امور ناشران شرکت بورس هم در پاسخ به این پرسش که آیا شرکتی در خطر حذف از بورس تهران قرار دارد یا خیر و آیا سرمایه‌گذاری ملت از بورس تهران اخراج شده است، پاسخ داد: روند حذف شرکت‌ها سال به سال افزایش پیدا کرده است.

او همچنین در پاسخ به این سوال که گفته می‌شود چین تحت فشار آمریکا قصد دارد نفت خود را از عربستان تأمین کند نه از ایران، گفت: این موضوع صحت ندارد.

اشاره کرد و گفت / خبر داد و گفت: جهت معرفی یک موضوع کلی و تشریح آن در ادامه جمله به کار رفته است. مثال:

• وی سپس به تلاش‌های برخی از اهالی موسیقی چون کامبیز روشن‌روان و فریدون شهبازیان اشاره کرد و گفت این دو بزرگوار و برخی دیگر از اهالی موسیقی هم در زمینه آلبوم‌هایی چند نقد و معرفی نوشتند که تداومی نیافت.

• معاون برنامه ریزی و توسعه وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی از طراحی و استقرار نظام برنامه ریزی جدید و کارآمد در این وزارتخانه خبر داد و گفت: این سیستم برنامه ریزی از پشتوانه پژوهشی برخوردار است.

۶- و به همین دلیل:

به دو صورت در متن ظاهر استفاده شده است. در بیشتر موارد شکل خاصی در نحوه استفاده از این گروه واژگانی دیده نمی‌شود و صرفاً به بیان علت یک موضوع اشاره می‌کند. اما در موارد متعددی پس از «به همین دلیل» جمله ربط توضیحی آمده است. مثال:

براساس یک نقل قول قدیمی، خبرنگاری همیشه بهتر از کار کردن است و به همین دلیل است که در این روایات جدید تمام آن شیفتگی و ذوق مرتبط با شیرین‌ترین شغل دنیا که اغلب مورد ظلم قرار می‌گیرد، در نظر گرفته شده است.

و پس از آن: به صورت قید زمان و مکان در متن به کار رفته است. مثال:

• این دوره همزمان بود با انتصاب پوتین به عنوان نخست وزیر و پس از آن کناره‌گیری یلتسین و انتخاب پوتین به کفالت ریاست جمهوری روسیه.

که / و با توجه به: به منظور برجسته کردن یک عامل از عوامل معرفی شده در متن استفاده شده است.

• مثال: اما موضع هند در آستانه مذاکرات انعطاف پذیر شد و با توجه به مسائل متنوع در روابط دوجانبه، خود را منطقی و آماده گفت و گو نشان داد.

به عنوان یکی از: در بیشتر موارد همراه با صفت عالی می‌آید و جهت معرفی بهترین نمونه در متن مورد استفاده قرار می‌گیرد. مثال:

• تولیدکنندگان خودرو نیز فارغ از مشکلات شهری، همچنان نرخ بالای تولید را به عنوان یکی از مهمترین شاخص‌های رشد و موفقیت خود می‌دانند.

و در عین حال: زمانی که در خبر یک موضوع فراتر از انتظار خواننده مطرح می‌شود.

• مثال: پارادایم دو جهانی شدن‌ها در درجه اول به تبیین دو جهان متفاوت و در عین حال در هم تنیده می‌پردازد و در مرحله بعد به جهانی شدن‌های متکثر در این دو جهانی شدن می‌پردازد.

۱۱- و به این ترتیب: جهت ارجاع علت یک موضوع که در جمله قبل ذکر شده است.

• مثال: با کمک دانشگاه‌ها و مراکز علمی این خدمات مورد بررسی قرار گرفتند تا بیشترین شرایط را برای الکترونیکی شدن آنها فراهم کنیم و به این ترتیب تعداد مراجعات مردمی کاهش می‌یابد.

۱۲- در بخش دیگری از: در بیشتر جملات نمونه، زمانی که خبری در مورد صحبت‌های یک فرد یا اثر علمی او گزارش می‌دهد از این گروه واژگانی استفاده شده است. بیشتر لغاتی که پس از آن آمده است عبارت است از گفتگوی خود، اظهارات خود، صحبت‌هایش، سخنرانی‌اش/خود، سخنانش/خود.

مثال:

• مدیر مسئول روزنامه همشهری در بخش دیگری از این گفت‌وگو اظهار کرد: این که رسانه‌ای به هیچ نهاد دولتی، غیردولتی و اقتصادی وابستگی نداشته باشد، شرایط ایده‌آلی است.

۱۳- در یک نگاه کلی: به منظور جمع‌بندی یا معرفی کلی یک موضوع در خبر استفاده شده است.

• مثال: وی سپس با اشاره به این که در یک نگاه کلی، دو گرایش در کشور وجود دارد، افزود: یک گرایش نخبه‌گرایی غیرعمل‌گرا و دیگری گرایش عمل‌گرایی غیرمستمر به نخبه‌گرایی است.

۱۴- با بیان این مطلب: در بیشتر موارد همراه با حرف اضافه که استفاده می‌شود و به منظور نقل قول در خبر و نشان دادن ارتباط موضوعی آن با نقل قول بعد از آن مورد استفاده قرار گرفته است. به همین جهت بعد از نقل قول از افعال گفت، اظهار داشت و افزود به منظور ادامه نقل قول استفاده می‌شود. همچنین این گروه واژگانی بدون حرف اضافه «که» به نقل قول پیشین خود اشاره می‌کند و ارتباط موضوعی با ادامه نقل قول را بیان می‌کند. نکته دیگر اینکه گروه‌هایی نظیر «و با تاکید بر اینکه»، «و با اشاره به» بعد از «با بیان اینکه» نقل قول را ادامه می‌دهند.

• مثال: دکتر محمد هادی موذن جامی، رئیس شورای سیاست‌گذاری جامعه جهانی ایمن شهر تهران با بیان این مطلب و با اشاره به اینکه تحقق جامعه ایمن با میزان مشارکت

شهروندان، توانمندسازی آنها و معنادار شدن مشارکتشان رابطه مستقیم دارد، می‌گوید: . . . دانش‌اشراقی در ادامه با بیان این مطلب که طراحی هنری این بازی توسط گروهی از کارشناسان گرافیک و رایانه انجام شده است اظهار امیدواری کرد که در نمونه‌های بعدی این بازی‌ها ضعف‌های هنری موجود را حل کنند.

۱۵- حاکی از آن است: به منظور روایت یک خبر یا موضوع بر اساس شواهد، اخبار و یا اطلاعات به دست آمده استفاده می‌شود. به همین دلیل لغاتی که قبل از آن می‌آید عبارتند از اخبار، شواهد، گزارشهای موجود، تحقیقات و گمانه‌زنی‌ها.

• مثال: گزارش‌ها حاکی از آن است که یکی از کشتی‌های دزدیده شده متعلق به یونان بوده و تنها سه دقیقه پس از دریافت علامت خطر از سوی خدمه کشتی: دزدان دریایی توانسته‌اند آن را برابند.

۱۶- و از سوی دیگر: به دو صورت در خبر استفاده می‌شود: ۱- بیان جنبه دیگری از خبر ۲- بیان خبری در مقابل خبر منتشر شده که خبر اول را نقض می‌کند. به همین دلیل، برای اشاره به خبر اول گروه واژگانی «از یک سو» مورد استفاده قرار می‌گیرد.

• مثال: از یک سو افزایش‌های سرسام‌آور سال‌های ۸۵ و ۸۶ شوک شدیدی را به جامعه وارد آورد و محرک مناسبی برای حرکت شتابان دولت در افزایش تولید مسکن شد. و از سوی دیگر، ترس دولت از تکرار شوک قیمتی سالهای ۸۵ و ۸۶ موجب اتخاذ سیاست‌های راکدکننده بازار مسکن شد که این رکود همچنان ادامه دارد.

۱۷- که در حال حاضر: این گروه واژگانی معمولاً در متون خبری برای اشاره به زمان حال استفاده می‌شوند.

• مثال: وی با اعلام این که در حال حاضر ۱۹۹ آژانس مسافرتی در استان تهران مشغول فعالیتند گفت: به منظور نظارت دقیق و کاهش میزان تخلفات، برای نخستین بار در سال جاری این اداره بخش خصوصی را به

۱۸- که پیش از آن: به زمان قبل از وقوع خبر اشاره می‌کند.

• مثال: چندی پس از آن در خاتمه جنگ، مرحوم حسین کمال‌السلطان صبا که پیش از آن مدیر روزنامه نمه رسمی آفتاب بود، روزنامه ستاره ایران را دایر کرد.

۱۹- در این باره گفت: پس از معرفی یک موضوع در خبر به منظور نقل قول از یک فرد درباره آن موضوع مورد استفاده قرار می‌گیرد.

▪ مثال: ریچارد فولر، رئیس مرکز بلکاسمیت در این باره گفت: یک راه حل مطمئن، برای اطلاع از مراکز آلوده جهان، مسلماً سنجش دائمی میزان آلاینده‌های زیست‌محیطی نقاطی است که در آنجا فعالیت‌های تولیدی انجام می‌شود.

۲۰- وی در پاسخ به: به منظور نقل پاسخ یک فرد به سوال یا انتقاد در خبر استفاده می‌شود. در تمام جملات نمونه، سوال مطرح شده در خبر، بعد از این گروه واژگانی می‌آید. نحوه اشاره به سوال به این صورت می‌باشد: وی در پاسخ به این پرسش که ...، وی در پاسخ به سؤالی در مورد/ درباره/ مبنی بر ...

▪ مثال: وی در پاسخ به سؤالی درباره کاهش هزینه پهنای باند گفت ما این مسئله را در دستور کار داریم.

نتیجه

گروه‌های واژگانی عبارتند از عباراتی که به علت تکرار زیاد در متن به صورت ثابت نمایان می‌شوند و تغییر در این عبارات باعث غیرطبیعی شدن آنها می‌شود. گونه‌های زبانی از قبیل زبان گفتاری، مذهبی، علمی، ادبی، تاریخی و غیره دارای گروه‌های واژگانی مختص به خود هستند که عدم استفاده از آنها و یا استفاده اشتباه از یک گروه واژگانی مربوط به گونه زبانی دیگر باعث می‌شود متن غیرطبیعی نمایان شود. به همین دلیل بررسی گروه‌های واژگانی در گونه‌های مختلف زبانی و ارائه آنها به کاربران آن باعث می‌شود متونی که تولید می‌شود روان و طبیعی باشد. در پژوهش حاضر گروه‌های واژگانی متون خبری سیاسی بررسی شد و نقش و کاربرد هر یک به طور مجزا مورد مطالعه قرار گرفت. به طور کلی ۴۴ گروه واژگانی که بیش از ۱۰۰ بار در متن تکرار شده بودند شناسایی شدند و با بررسی جملات نمونه‌ای که این گروه‌ها در آنها استفاده شده بود کاربرد و نحوه استفاده از آنها مشخص شد. از ۴ نوع گروه واژگانی که عبارتند از گروه‌های ارجاعی، سازمان‌دهنده گفتمان، حالت و کامل، گروه‌های سازمان‌دهنده گفتمان دارای بالاترین فراوانی بودند. از این گروه‌ها به منظور معرفی و تشریح یک گزاره و همچنین استنتاج استفاده می‌شود. همچنین گروه‌های واژگانی حالت دارای کمترین فراوانی بودند که به منظور بیان ارزیابی نویسنده از یک گزاره استفاده می‌شوند. با توجه به اینکه

گونه‌های زبانی مختلف از قبیل مذهبی، علمی، خبری و غیره دارای گروه‌های واژگانی مختص به خود می‌باشند، شناسایی و آموزش آنها می‌تواند باعث تولید متون سلیس و روان شود.

منابع

• شمسانی، سعیده، هاشمی، محمدرضا. (۱۳۹۴). ترکیب‌های قالبی فارسی و کارکردهای متنی آنها در نگارش. پژوهش نامه آموزش زبان فارسی به غیر زبانان، ۳ (شماره دو - پیاپی ۷)، ۱۲۳-۱۵۰.

- Biber, D. Et.al (۱۹۹۹). Longman grammar of spoken and written english. Longman.
- Biber, D., & Barbieri, F. (۲۰۰۷). Lexical bundles in university spoken and written registers. English for Specific Purposes, ۲۸۶-۲۶۳, (۳)۲۶. Doi: ۱۰/۱۰۱۶/j. esp. ۲۰۰۶/۰۸/۰۰۳
- Cowie, A. P. (۱۹۹۴). Phraseology. In R. E. Asher (Ed.), The encyclopedia of language and linguistics (pp. ۳۱۷۱-۳۱۶۸). Oxford: Pergamon Press.
- Cowie, A.P. ۱۹۹۴a «Phraseology» in: R.E. Asher (ed.), The Encyclopedia of Language and Linguistics. Vol. ۶ Oxford and New York: Pergamon Press.
- Firth, J. R. (۱۹۵۱). Modes of meaning. Essays and Studies (The English Association), ۱۴۹-۱۱۸.
- God-Roszkowski, S., & Pontrandolfo, G. (۲۰۱۸). Phraseology in legal and institutional settings a corpus-based interdisciplinary perspective. London: Routledge, Taylor & Francis Group.
- Granger, S. And Paquot, M., ۲۰۰۸. Disentangling the phraseological web. In S. Granger and F. Mcunier (eds.), Phrasology: An Interdisciplinary Perspective. Amsterdam: John Benjamins
- Hoey, M. (۲۰۰۵). Lexical priming: A new theory of words and language. London: Routledge
- Jespersen, O. (۲۰۱۰). Negation in english and other languages. Place of publication not identified: Nabu Press.
- Kazemi, M., Kohandani, M., & Farzaneh, N. (۲۰۱۴). The Impact of Lexical

Bundles on How Applied Linguistics Articles are Evaluated. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, ۸۷۵-۸۷۰, ۹۸. Doi: ۱۰.۱۰۱۶/j.sbspro.۲۰۱۴.۰۳.۴۹۴

• Kennedy, G. (۱۹۹۸). *An Introduction to Corpus Linguistics*. London & New York: Longman.

• Rafiee, M. & Tavakoli, M. (۲۰۱۱). Structural Analysis of Lexical Bundles Across Two Types of English News Papers Edited by Native and Non-native speakers. *Modern Journal of Applied Linguistics*, ۲۳۶-۲۱۸. Retrieved from <http://www.mjal.org>

• Rafiee, M. Tavakoli, M. & Amirian, Z. (۲۰۱۱). Structural Analysis of Lexical Bundles Across Two Types of English News Papers Edited by Native and Non-native speakers.

• Salazar, D. (۲۰۱۴). *Lexical bundles in native and non-native scientific writing: Applying a corpus-based study to language teaching*. Amsterdam: John Benjamins Publishing Company.

• Sinclair J. ۱۹۹۱. *Corpus, Concordance, Collocation*. Oxford: Oxford University Press

• Sinclair, J. (۲۰۰۴a.). *Trust the text: Language, corpus, and discourse*. London: Routledge.

• Stubbs, M. (۲۰۰۲). Two quantitative methods of studying phraseology in English. *International Journal of Corpus Linguistics*, ۲۴۴-۲۱۵, (۲)۷. Doi: ۱۰.۱۰۷۵/ijcl.۷/۲.۰۴stu.

پروژه شگانه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی